

PUTOVNÍ VÝSTAVA ICH BIN EIN VYDRA, ANEB JAK VYDRA PŘES HRANICI PŘIŠLA

The travelling exhibition

Ich bin ein vydra, or how the otter came across the border

Václav BERAN¹, Kateřina POLEDNÍKOVÁ²

¹ Muzeum města Ústí nad Labem, Masarykova 1000/3, 400 01 Ústí nad Labem, lutra@email.cz

² ALKA Wildlife, o.p.s., Lidéřovice 62, 38001 Dačice

Key words: Exhibition, *Lutra lutra*

Abstrakt

Putovní výstava „Ich bin ein vydra, aneb jak vydra přes hranici přišla“ byla vytvořena v rámci projektu Lutra lutra. Základními kameny výstavy je série 50 fotopanelů o rozměrech 100 x 80 cm. Je věnována vydře říční, která se v posledních desetiletích navrátila do Krušných hor a jejich podhůří. Neopomíjí ani další živočichy z vodního prostředí, se kterými se zde vydra potkává, stav vodního prostředí v této oblasti a problémy, kterým čelí. Kromě fotografických panelů jsou součástí výstavy různé exponáty, např. výrobky z vydří kůže, akvária s živými rybami, pasti na chytání vydry či velké dioráma s mnoha preparáty ryb a savců. Výstavu je možné si po domluvě zapůjčit.

Abstract

The traveling exhibition „Ich bin ein vydra, or how the otter came across the border“ was created as part of the Lutra lutra project. The cornerstones of the exhibition is a series of 50 photo panels in a size 100 x 80 cm. It is dedicated to the Eurasian otter, which returned to the Ore Mountains and their foothills. It does not neglect other animals from aquatic environment, the state of the aquatic environment in this area and the problems it faces. In addition to photographic panels, the exhibition includes various exhibits, such as otter leather products, aquariums with live fish and large diorama. The exhibition can be borrowed by arrangement.

Putovní výstava „Ich bin ein vydra, aneb jak vydra přes hranici přišla“ byla vytvořena v rámci projektu Lutra lutra. Základními kameny výstavy je série 50 fotopanelů 100 x 80 cm. Výstava je věnována vydře říční, která se navrátila do Krušných hor a jejich podhůří. Vydra je vrcholový predátor v našich vodách. Dvanáct panelů je věnováno biologii a ekologii vydry říční. Osm panelů je věnováno dalším živočichům, kteří žijí v našich řekách, na březích rybníků a tůní. Dvacet čtyři panelů ukazuje vodní prostředí tohoto regionu, jejich krásu i to, jak jsme je my lidé dokázali zničit. Kromě fotografických panelů jsou součástí výstavy různé exponáty, např. výrobky z vydří kůže, akvária s živými rybami či velké dioráma s mnoha preparáty ryb a semiakvatických savců. Výstavou také prolétají ptáci s vazbou na vodní prostředí. Do hlavy vydram nevidíme, ale kosterní preparát vydry říční nám alespoň

umožní oprášit si anatomické znalosti. Připraven je také program pro děti. Poučné hry jsou obohaceny různými předměty, například 3D modely ryb v životní velikosti. Výstavu doplňují roll-upy shrnující výsledky projektu. Návštěvníci si také mohou oddychnout při sledování úspěšného večerníčku „Vydrísek“. Celá výstava je připravena dvojjazyčně – v českém a německém jazyce.

Základní prvky výstavy je možné zapůjčit. Přenosné jsou všechny fotopanely, roll-upy, většina preparátů a herních aktivit. Jednotlivé panely jsou na sobě nezávislé, takže velikost výstavy je možné přizpůsobit různě velkým výstavním prostorám. Panely jsou vyrobeny z dibondu (kompozit hliníku a plastu) a měly by být tedy velmi trvanlivé. Doufáme, že výstava bude několik let putovat česko-německým pohraničím.

Obr. 1. Příprava dermatoplastických preparátů na instalaci – norek americký (foto Jiří Preclík); Fig. 1. Preparation of dermoplastastic preparations for installation – American mink (photo by Jiří Preclík)

Obr. 2. Instalace ryb (foto Jiří Preclík); Fig. 2. Fish installation (photo by Jiří Preclík)

Obr. 3. Vydra říční před instalací (foto Jiří Preclík); Fig. 3. Eurasian otter before installation (photo by Jiří Preclík)

Obr. 4. Finální instalace diorámatu „Vydří ráj“ (foto Jiří Preclík); Fig. 4. Final installation of the diorama „Otter Paradise“ (photo by Jiří Preclík)

Obr. 5. Hledání správné pozice pro norka amerického (foto Jiří Preclík); Fig. 5. Finding the right position for the American mink (photo by Jiří Preclík)

Obr. 6. Výstava plná zvířat – luňák červený, volavka bílá, jezevec lesní a ryby před instalací (foto Jiří Preclík);
Fig. 6. Exhibition full of animals – the red kite, the great egret, badger and fish before installation (photo
by Jiří Preclík)

Poděkování

Děkujeme všem, kteří se na výstavě podíleli. Jmenovitě Vladimíru Cettlovi za grafickou přípravu, Jakubovi Doleželovi za technickou realizaci, Jiřímu Spružinovi za přípravu akvárií a péči o ně, Michalovi Portešovi za dodání ryb, Marcele Říhové a Libuši Benešové za asistenci při instalaci a také fotografům Viktorovi Vrbovskému, Pavlu

Štěpánkovi, Jiřímu Bohdalovi, Vladimíru Čechovi a všem dalším, kteří svým dílem přispěli k úspěšné realizaci výstavy.

Výstava byla financována z ERDF a státního rozpočtu díky Programu na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2014–2020 v rámci projektu Lutra lutra (r.č. 100305303)

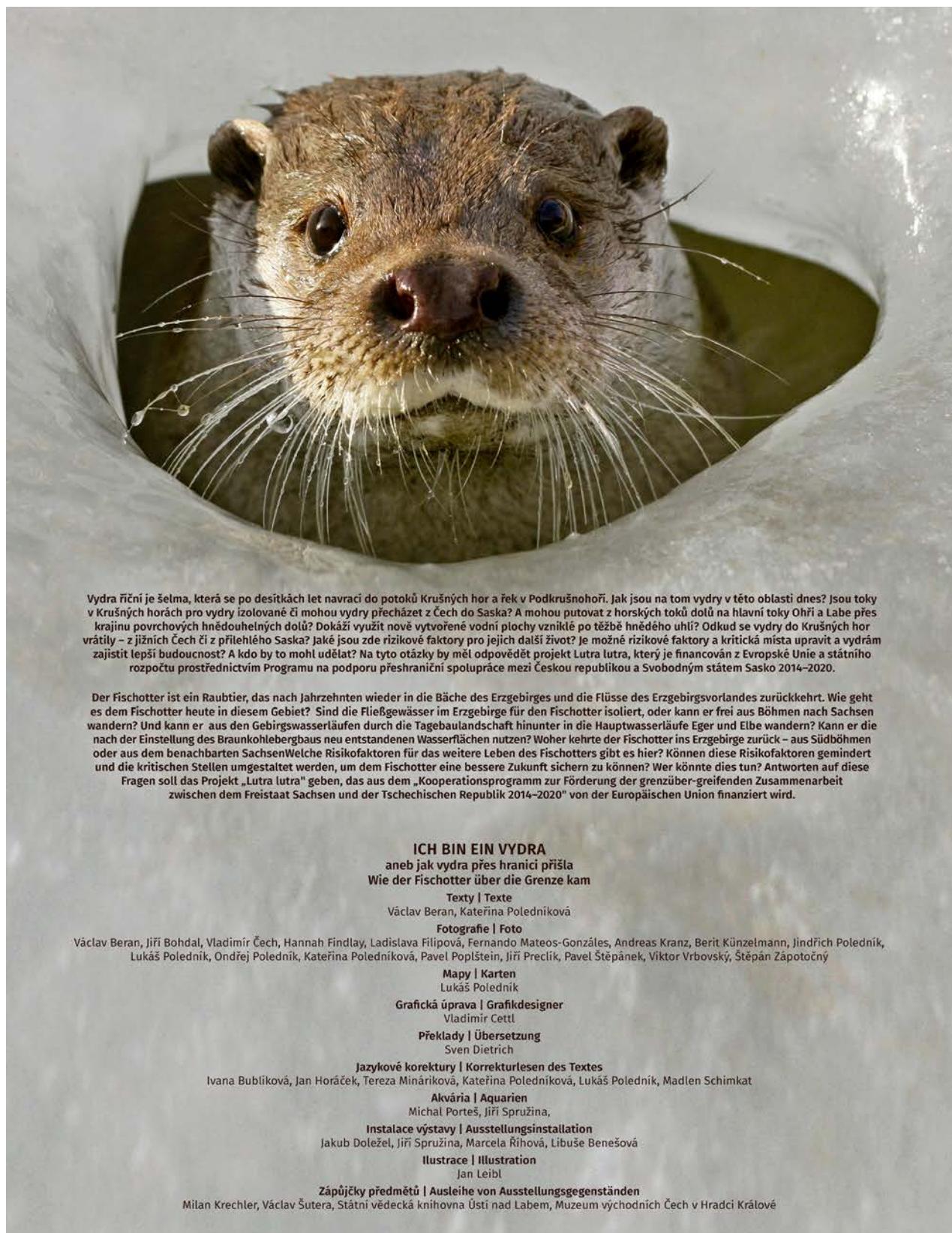
Obr. 7. Akvária s místními druhy ryb (foto Jiří Preclík); Fig. 7. Aquariums with local fish species (photo by Jiří Preclík)

Obr. 8. Jiří Spružina s čerstvým přírůstkem do akvária (foto Jiří Preclík); Fig. 8. Jiří Spružina with a fresh addition to the aquarium (photo by Jiří Preclík)

Obr. 9. Akvarijní ryby – a) sumeček americký, b) karas, c) okoun říční, d) perlín, e) zlatá rybka, f) plotice obecná, g) hrouzek (foto Jiří Preclík); Fig. 9. Aquarium fish – a) the brown bullhead, b) the crucian carp, c) the European perch, d) the common rudd, e) the goldfish, f) the common roach, g) the gudgeon (photo by Jiří Preclík)

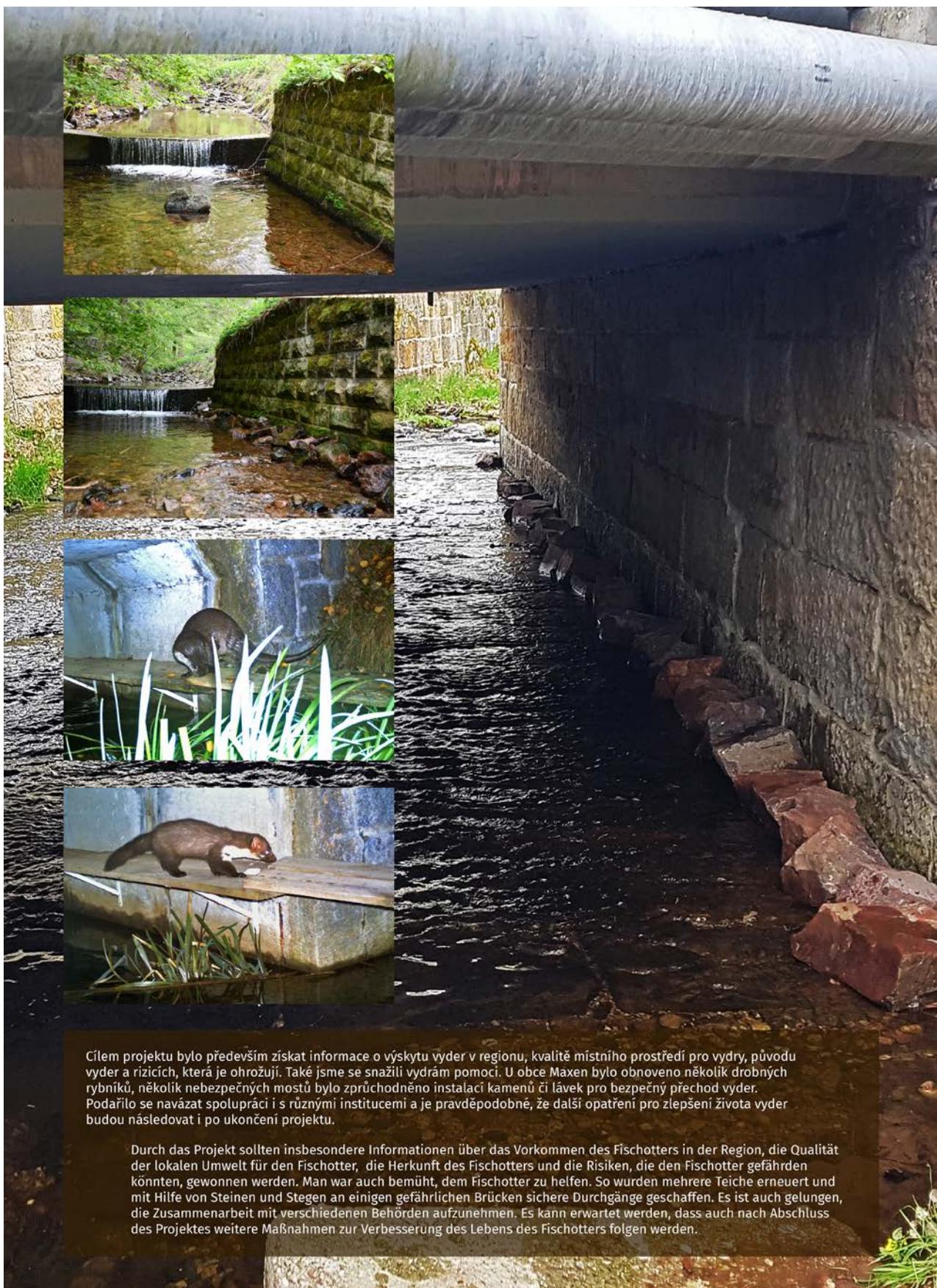
**Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.**

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg VA / 2014 – 2020

= MUZEUM =

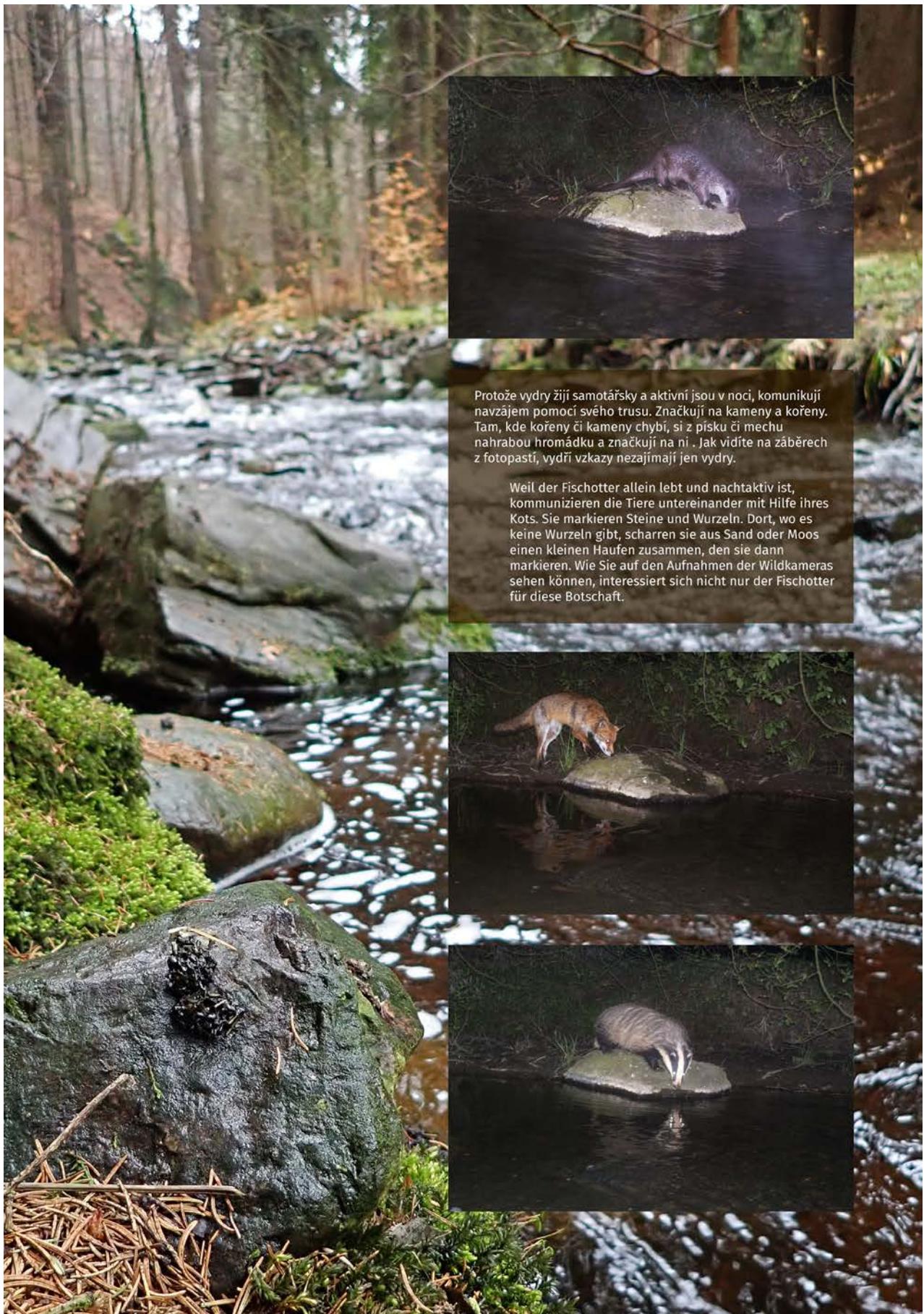

Ukázky fotopanelů z výstavy Ich bin ein vydra, aneb jak vydra přes hranici přišla pořádané v Muzeu města Ústí nad Labem (str. 85–99); Examples of photo panels from the exhibition Ich bin ein otter, or how an otter came across the border, organized in the Town museum Ústí nad Labem (p. 85–99)

Potoky tekoucí z Krušných hor na jih, tedy do Čech, stékají krátkými prudkými údolími, a mají tak bystřinný charakter. V horských lesích jsou regulovány jen málo. Bohužel, hned jak opustí hory, dostávají se do Mostecké pánve, kde je říční síť naprosto zpřetrhaná a zničená. To se zpětne projevuje i v horách: z potoků se vytratily ryby a nemají se tam jak z nížiny vrátit. Z potravy výder je zřejmé, že zde úplně chybí drobné rybky, jako střevle, mřenky, dokonce i vranky. Jediné ryby v těchto horských bystřinách tak představují pstruzi, které zde vysazují rybáři.

Die aus dem Erzgebirge nach Süden, also ins Böhmischa, durch kurze steile Täler abfließenden Wildbäche werden im Gebirge nur wenig ausgebaut. Nachdem das Wasser aber das Gebirge verlassen hat, kommen die Fließgewässer in das Brüxer Becken, in dem das Flussnetz unterbrochen und vollkommen zerstört ist. Das wirkt sich auch im Gebirge aus: die Fische sind aus den Bächen verschwunden und haben keine Möglichkeit, aus dem Tal wieder zurückzukommen. Die Nahrung des Fischotters zeigt, dass hier kleine Fische fehlen, wie etwa die Elritze, die Bachschmerle und sogar auch die Groppe. Die einzigen Fische in diesen Wildbächen sind die Forellen, die hier durch Fischzüchter ausgesetzt werden.

Protože vydry žijí samotářsky a aktivní jsou v noci, komunikují navzájem pomocí svého trusu. Značkují na kameny a kořeny. Tam, kde kořeny či kameny chybí, si z písku či mechu nahrabou hromádku a značkují na ni. Jak vidíte na záběrech z fotopastí, vydři vzkazy nezajímají jen vydry.

Weil der Fischotter allein lebt und nachtaktiv ist, kommunizieren die Tiere untereinander mit Hilfe ihres Kots. Sie markieren Steine und Wurzeln. Dort, wo es keine Wurzeln gibt, scharren sie aus Sand oder Moos einen kleinen Haufen zusammen, den sie dann markieren. Wie Sie auf den Aufnahmen der Wildkameras sehen können, interessiert sich nicht nur der Fischotter für diese Botschaft.

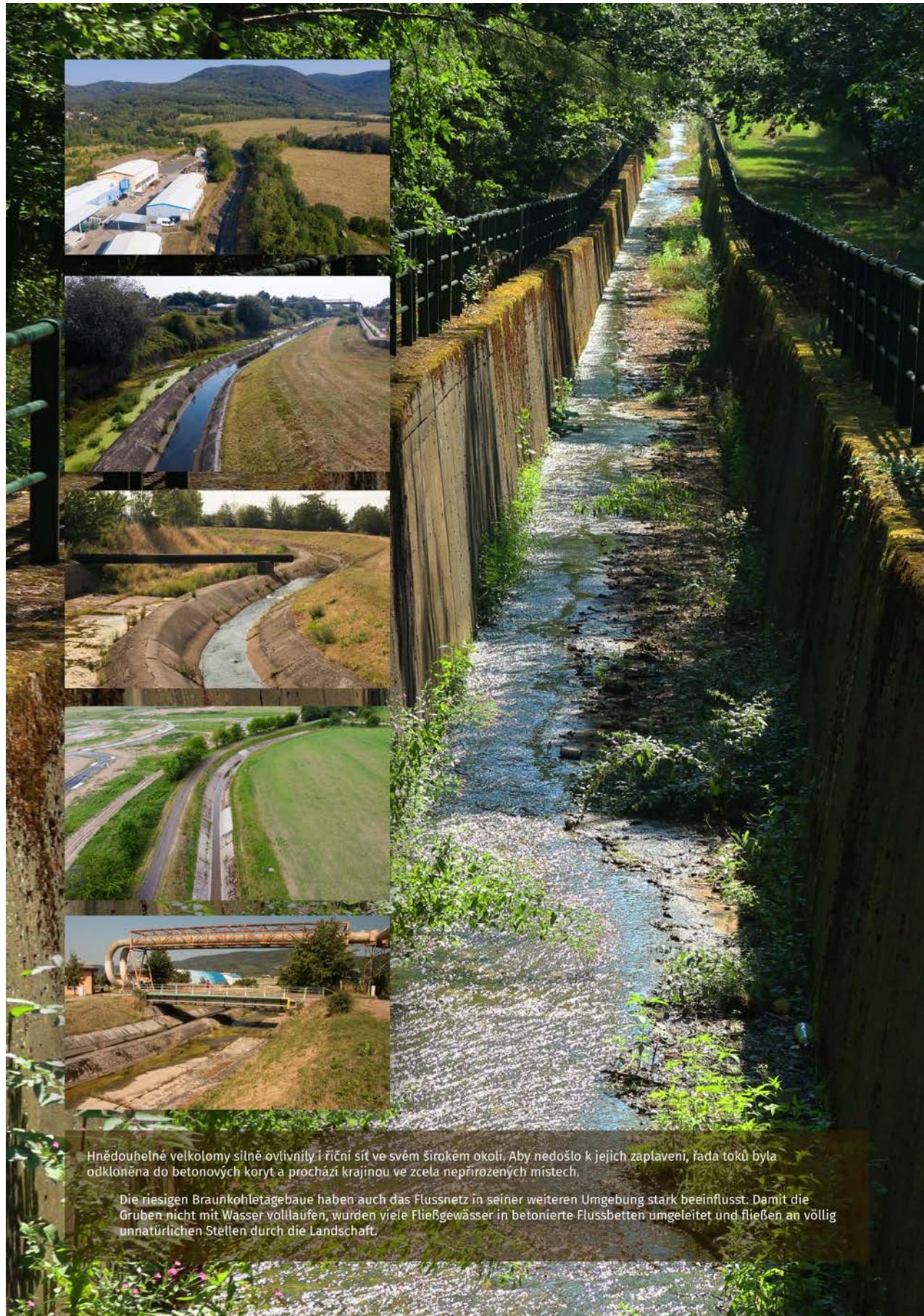
Střední partie toků na české straně jsou velmi často regulované, přesto si mnohde udržují relativně přírodní charakter. Bohužel znečištění chemickými látkami, zejména z těžkého průmyslu, je stále obrovské. Ale i tak je u téchto vod živo, zvířata toho musí s námi zvládnout hodně, aby přežila.

Die mittleren Fließgewässerabschnitte auf der böhmischen Seite sind sehr oft ausgebaut, dennoch ist an vielen Stellen ihr natürlicher Charakter weitestgehend erhalten. Leider ist die Verunreinigung durch chemische Stoffe, die insbesondere aus der Schwerindustrie stammen, immer noch sehr groß. Auch so gibt es am Wasser viel Leben, die Tiere müssen mit uns Menschen schon viel aushalten, um überleben zu können.

Hnědouhelné velkolomy silně ovlivnily i říční síť ve svém širokém okolí. Aby nedošlo k jejich zaplavení, řada toků byla odkloněna do betonových koryt a prochází krajinou ve zcela nepřirozených místech.

Die riesigen Braunkohletagebaue haben auch das Flussnetz in seiner weiteren Umgebung stark beeinflusst. Damit die Gruben nicht mit Wasser volllaufen, wurden viele Fließgewässer in betonierte Flussbetten umgeleitet und fließen an völlig unnatürlichen Stellen durch die Landschaft.

Bilina steče z hor a protéká mezi lomy, elektrárnami, teplárnami, chemičkami. Podél Biliny, i přes Bilinu vedou různá potrubí, kříží ji mosty a lávky. Někdy je pohled na ni až absurdní.

Vom Gebirge kommend fließt die Biela durch Tagebaue und Betriebsgelände von Kraftwerken, Heizwerken und Chemiewerken. Entlang der Biela, aber auch über die Biela, führen verschiedene Rohrleitungen, Brücken und Stege. Oftmals ein absurder Anblick.

Kritickými úseky toků jsou pro vydry křížení se silnicemi. Pokud není v podmostí suchý břeh, případně pokud se tam vydry necítí bezpečně z jiného důvodu, přeberají silnici vrchem. A to se jim velmi často stává osudným. Každý rok tak na českých silnicích uhynou stovky vydry.

Für den Fischotter kritische Fließgewässerabschnitte sind Kreuzungen mit Straßen. Gibt es unter der Brücke kein trockenes Ufer, oder wenn sich dort der Fischotter aus einem anderen Grund nicht sicher fühlt, so versucht er die Straße oben zu überqueren. Das wird ihm oftmals zum Verhängnis. Jedes Jahr kommen auf diese Weise Hunderte Fischotter auf tschechischen Straßen ums Leben.

Po Labi se v současnosti šíří nová nepůvodní ryba, hlaváč černoústý. Žije přisedle u dna a v Labi je ho již tak, že se stal pro vydry hlavní potravou. Invaze proběhla bleskově: v roce 2015 byl první hlaváč chycen v Ústí nad Labem, v roce 2020 je ho Labe plně. Na fotografii vypadá trochu strašidelně, ale ve skutečnosti má jen okolo 15 cm.

In der Elbe breitet sich gegenwärtig eine neue gebietsfremde Art aus - die Schwarzmund-Grundel. Sie lebt bodennah, und in der Elbe ist diese Art bereits so stark verbreitet, dass sie zur Hauptnahrung für den Fischotter wurde. Die Invasion fand blitzartig statt: die erste Schwarzmund-Grundel wurde im Jahre 2015 in Aussig (Ústí nad Labem) gefangen, seit 2020 ist die Elbe voll von dieser Art.

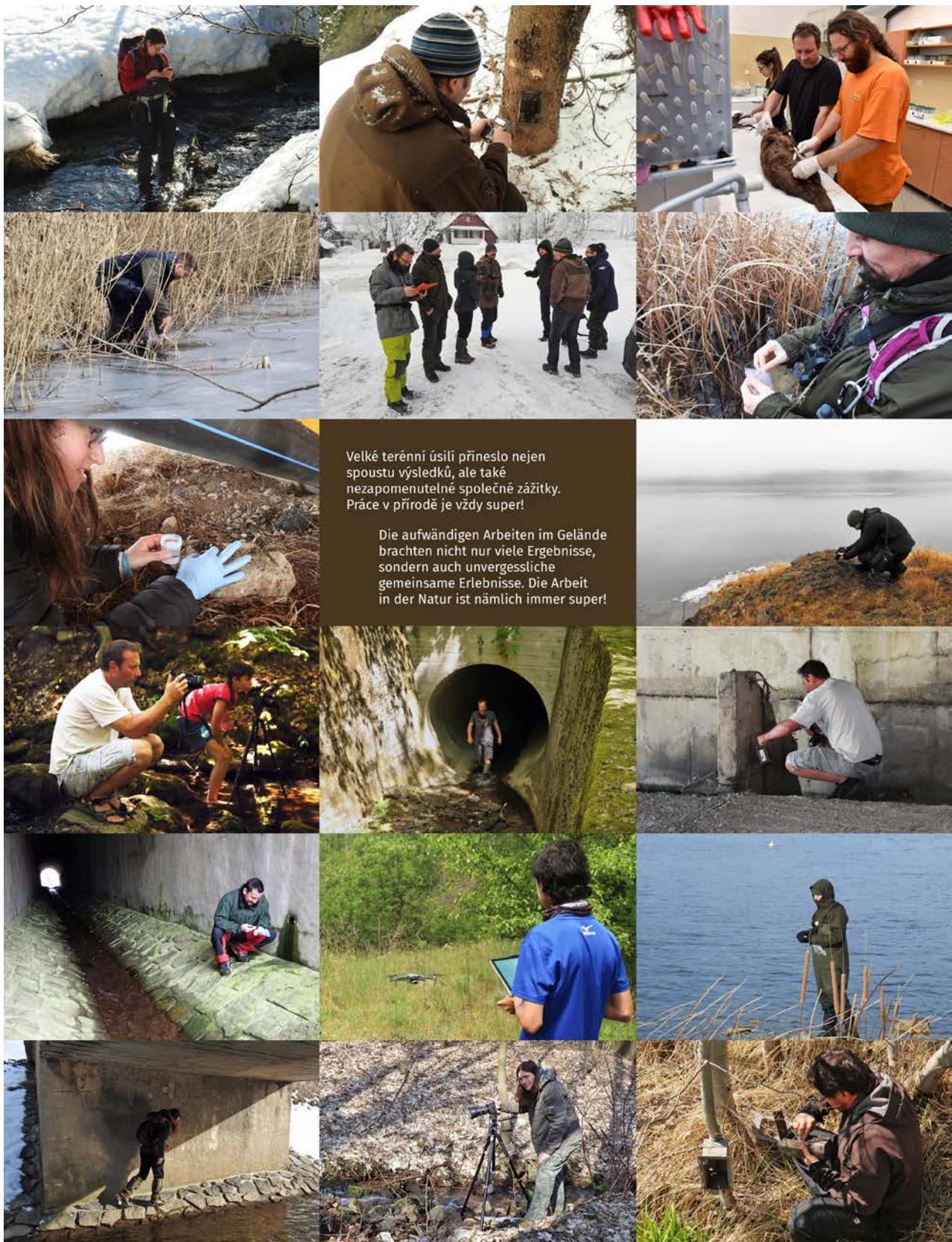

Krušné hory a podhůří prodělaly v posledních stovkách let zásadní změny. Výrazně se měnilo i rozšíření a početnost vyder. Doufejme, že ubývat jich už nebude.

Das Erzgebirge und das Erzgebirgsvorland haben in den letzten Jahrhunderten grundsätzliche Veränderungen durchgemacht. Auch die Verbreitung und das zahlmäßige Vorkommen des Fischotters haben sich wesentlich verändert. Wir wollen hoffen, dass ihre Bestände nicht wieder zurückgehen.

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014 – 2020

